

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан педагогічного
факультету Олещенко Т.О.

(підпис)
«31» серпень 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

«Професіогенез особистості»

освітнього рівня **бакалавр**

(назва освітнього рівня)

галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності **053 Психологія**

(код і назва спеціальності)

ОПП «Практична психологія»,

«Психологія розвитку особистості»

Шифр за навчальним планом **ВВ2.03**

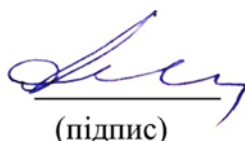
Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Професіогенез особистості», затверджена Вченою радою УДУ імені Михайла Драгоманова.

Розробник: **Н.В. Ортікова**, доцент кафедри практичної психології, доктор філософії (PhD) у галузі психології.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології

«30» серпня 2023 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри

(підпис)

проф. Митник О.Я.

1. Опис навчальної дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки -	Кількість кредитів - 3		Методи навчання Пояснювально-ілюстративні методи.
Спеціальність (код, назва) 053 Психологія	Загальна кількість годин - 90		
Освітній рівень: «бакалавр»	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	Інтерактивні методи: <i>мікрвикладання, емпатії, інциденту</i>
	Лекції:		Рольовий тренінг. Розв'язування психологічних завдань.
	18	6	
Вибіркова	Семінарські (практичні) заняття:		
	пр. – 16 год.	пр. – 4 год., сем. – 2 год.	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3-й	Лабораторні заняття:		Форми поточного контролю: МКР, ІНДЗ
	Індивідуальна робота:		
Семестр: 7-й	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) 2 год – аудиторне: 3 год - самостійна робота	56	78	Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - укр.	37%:63%	18%:82%	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічні закономірності та психологічні чинники професіогенезу особистості, становлення, реалізації та супроводження професіонала, психологічна структура його особистості та діяльності, особливості професійного самоздійснення.

Міждисциплінарні зв'язки: Курс «Професіогенез особистості» пов'язаний з такими дисциплінами як : «Загальна психологія з практикумом», «Вступ до фаху», «Вікова психологія».

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є отримання знань і вмінь здобувачами, необхідних для аналізу концептуальних підходів до вивчення професіогенезу особистості, опрацювання концептуальних підходів та розвиток практичних навичок психологічного супроводу суб'єкта праці в процесі професіогенезу та професіоналізації, вивчення особливостей професіоналізації особистості з урахуванням суспільно-історичних і соціально-психологічних умов, а також індивідуальних особливостей спеціалістів.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- визначити сутність понять: «професіогенез», «професійна діяльність», «суб'єкт професійної діяльності», «професійне становлення», «професійний розвиток», «професіоналізація», «професіонал», «спеціаліст»;
- розкрити основні теоретичні моделі, закономірності, чинники та механізми професійного становлення суб'єкта діяльності;
- сформулювати уявлення про основні теоретичні підходи до проблем професіогенезу особистості та професійного становлення суб'єкта;
- визначити, розкрити сутність кризових явищ в ході професіоналізації особистості;
- ознайомити з теоретичними і практичними підходами профілактики та подолання професійних криз особистості;
- розкрити динамічні характеристики іманентні процесу професійного становлення суб'єкта;
- сформулювати у здобувачів уявлення про акмеологічні засади формування суб'єкта професійної діяльності в процесі професіогенезу

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

Результати навчання	Компетентності
<p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p> <p>ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p> <p>ПР20. Наявність творчих умінь розробляти психограми та проводити співбесіди, професійно-психологічний підбір, здійснювати оцінку системи управління персоналом, оцінку персоналу, системи формальної та неформальної комунікації; розробляти та проводити заходи попередження професійного вигорання персоналу; соціально-психологічні дослідження; навчання персоналу: тренінги комунікативних навичок у діловому спілкуванні; продаж; вдосконалення професійних навичок для працівників кадрової служби; командотворення; роботи з клієнтом по телефону; тайм-менеджмент</p>	<p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна (вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Семинарські	СРС
Змістовий модуль 1. Професіогенез як галузь психологічної науки.											
1.	Тема 1. Методологічні засади професіогенезу	3	2	1		10	1	1			13
2.	Тема 2. Теоретико-методологічні концепції вивчення професіогенезу.	3	2	1		8	2	1		1	12
3.	Тема 3. Особистість фахівця як суб'єкта трудової діяльності.	9	5	4		8	3	1	2		12
	МКР № 1					2					2
Разом за змістовим модулем 1:		15	9	6		28	6	3	2	1	39
Змістовий модуль 2. Психологія професійного становлення суб'єкта практичної діяльності											
4.	Тема 4. Професійне самовизначення особистості.	7	3	4		6	2	1	1		13
5.	Тема 5. Індивідуальний ресурс професійного розвитку особистості	6	3	3		4	2	1	1		12
6.	Тема 6. Суперечливі тенденції в професійному розвитку особистості	6	3	3		4	2	1		1	12
	МКР № 2					2					2
Разом за змістовим модулем 2:		19	9	10		28	6	3	2	1	39
Разом годин:		34	18	16		56	12	6	4	2	78

III. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	т.ч. лекцій
1.1	<p>Змістовий модуль 1. Професіогенез як галузь психологічної науки</p> <p>Тема 1. Методологічні засади професіогенезу. Теоретичні та практичні передумови виникнення сучасної теорії професіогенезу суб'єкта практичної діяльності. Методологічні засади й актуальні проблеми професіогенезу та психології професійного становлення. Поняття «професіогенез». Місце професіогенезу серед напрямів психології.</p> <p><i>Основні та допоміжні інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2,4,5,6] • <i>додаткові:</i> [9,10,13] • <i>інформаційні ресурси:</i> [14,15,16] 	15	9
1.2	<p>Тема 2. Теоретико-методологічні концепції вивчення професіогенезу. Загальна характеристика теорій професіогенезу і професійного розвитку особистості. Психодинамічний напрям, теорія Е. Гінцберга, теорія «кар'єрної зрілості» Д. С'юпера, «типологічна теорія» Д. Холанда, акмеологічна концепція розвитку професіонала, концепція професійного розвитку, концепція професійного становлення О. Кокуна.</p> <p><i>Основні та допоміжні інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2,4,5,6,7] • <i>додаткові:</i> [9,10,13] • <i>інформаційні ресурси:</i> [14,15,16] 	3	2
1.3	<p>Тема 3. Особистість фахівця як суб'єкта трудової діяльності. Цілі і методи вивчення структури суб'єкта професійної діяльності. Людина і її професійна доля: образ життя, професійний життєвий шлях, світогляд, психологічні регулятори його активності. Критерії і методи діагностики рівня їх сформованості. Психічні регулятори професійної праці людини. Індивідуальний стиль діяльності як системно-утворююча функція інтегральної індивідуальності. Феноменологія індивідуальних стилів. Індивідуальний стиль діяльності як засіб професійної адаптації людини. Діагностика рівня професійної готовності людини. Професійна кар'єра.</p> <p><i>Основні та допоміжні інформаційні джерела</i></p>	9	5

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>основні</i>: [1,2,4,5,6] • <i>додаткові</i>: [9,10,13] • <i>інформаційні ресурси</i>: [14,15,16] 		
	<p>Змістовий модуль 2. Психологія професійного становлення суб'єкта практичної діяльності</p>		
	<p>Тема 4. Професійне самовизначення особистості.</p>		
2.1	<p>Сутність професійного самовизначення. Професіоналізація і професійний розвиток особистості. Особливості взаємодії особистісного та професійного становлення на різних етапах життєвого шляху. Особистісний та професійний розвиток. Основні етапи розвитку особистості як суб'єкта професійної праці. Конфлікти професійного самовизначення. Індивідуальний стиль діяльності як засіб професійної адаптації людини. Діагностика рівня професійної готовності людини. Професійна кар'єра.</p> <p><i>Основні та допоміжні інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні</i>: [1,2,4,5,6] • <i>додаткові</i>: [9,10,13] • <i>інформаційні ресурси</i>: [14,15,16] 	19	9
		7	3
	<p>Тема 5. Індивідуальний ресурс професійного розвитку особистості.</p>		
2.2	<p>Професіоналізм як результат реалізації та розвитку ресурсів людини в професійній діяльності. Індивідуальний ресурс професійного розвитку як системна якість особистості. Професіоналізм та професійна компетентність. Рівні професіоналізму. Види компетентностей. Професійно важливі якості. Концепція акмеологічного становлення працівника.</p> <p><i>Основні та допоміжні інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні</i>: [1,2,4,5,6] • <i>додаткові</i>: [9,10,13] • <i>інформаційні ресурси</i>: [14,15,16] 	6	3
	<p>Тема 6. Суперечливі тенденції в професійному розвитку особистості.</p>		
2.3	<p>Феноменологія криз розвитку. Кризи професіоналізації. Чинники, що детермінують кризи професійного розвитку. Перфекціонізм, трудоголізм та лінощі. Поняття професійної деформації. Причини та психічні механізми появи професійної деформації особистості. Емоційне вигорання як вид неспецифічної професійної деформації. Профілактичні та корекційні заходи щодо професійних деструкцій.</p> <p><i>Основні та допоміжні інформаційні джерела</i></p>	6	3

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>основні</i>: [2,3] • <i>додаткові</i>: [8,11,12] • <i>інформаційні ресурси</i>: [14,15] 		
--	--	--	--

IV. Плани практичних занять

Тема 1. Методологічні засади професіогенезу.

1. Теоретичні та практичні передумови виникнення сучасної теорії професіогенезу суб'єкта практичної діяльності.
2. Методологічні засади й актуальні проблеми професіогенезу та психології професійного становлення. Поняття «професіогенез».
3. Місце професіогенезу серед напрямів психології.
4. Професія як система соціальних відношень між людьми у трудовій діяльності.

Основні та допоміжні інформаційні джерела

- *основні*: [2,4,5,6]
- *додаткові*: [9,10,13]
- *інформаційні ресурси*: [14,15,16]

Тема 2. Теоретико-методологічні концепції вивчення професіогенезу.

1. Загальна характеристика теорій професіогенезу і професійного розвитку особистості.
2. Психодинамічний напрям, диференційно-діагностичний напрям, теорія Е. Гінцберга, теорія «кар'єрної зрілості» Д. С'юпера, «типологічна теорія» Д. Холанда, теорія рішень.
3. Акмеологічна концепція розвитку професіонала.
4. Концепція професійного становлення О. Кокуна.

Основні та допоміжні інформаційні джерела

- *основні*: [2,4,5,6,7]
- *додаткові*: [9,10,13]
- *інформаційні ресурси*: [14,15,16]

Тема 3. Особистість фахівця як суб'єкта трудової діяльності.

1. Людина і її професійна доля: образ життя, професійний життєвий шлях, світогляд, психологічні регулятори його активності.
2. Критерії і методи діагностики рівня їх сформованості.
3. Психічні регулятори професійної праці людини.
4. Індивідуальний стиль діяльності як системно-утворююча функція інтегральної індивідуальності.
5. Феноменологія індивідуальних стилів. Індивідуальний стиль діяльності як засіб професійної адаптації людини.
6. Діагностика рівня професійної готовності людини.

Основні та допоміжні інформаційні джерела

- *основні*: [1,2,4,5,6]
- *додаткові*: [9,10,13]

- **інформаційні ресурси:** [14,15,16]

Тема 4. Професійне самовизначення особистості.

1. Сутність професійного самовизначення.
2. Професіоналізація і професійний розвиток особистості.
3. Особливості взаємодії особистісного та професійного становлення на різних етапах життєвого шляху.
4. Особистісний та професійний розвиток. Основні етапи розвитку особистості як суб'єкта професійної праці.

5. Конфлікти професійного самовизначення.

Основні та допоміжні інформаційні джерела

- **основні:** [1,2,4,5,6]
- **додаткові:** [9,10,13]
- **інформаційні ресурси:** [14,15,16]

Тема 5. Індивідуальний ресурс професійного розвитку особистості.

1. Професіоналізм як результат реалізації та розвитку ресурсів людини в професійній діяльності.

2. Індивідуальний ресурс професійного розвитку як системна якість особистості.

3. Професіоналізм та професійна компетентність.

4. Рівні професіоналізму.

5. Види компетентностей.

6. Професійно-важливі якості.

Основні та допоміжні інформаційні джерела

- **основні:** [1,2,4,5,6]
- **додаткові:** [9,10,13]
- **інформаційні ресурси:** [14,15,16]

Тема 6. Суперечливі тенденції в професійному розвитку особистості.

1. Феноменологія криз розвитку.

2. Кризи професіоналізації.

3. Дослідження кризів професіоналізації.

4. Чинники, що детермінують кризи професійного розвитку. Перфекціонізм, трудоголізм та лінощі.

5. Поняття професійної деформації. Причини та психічні механізми появи професійної деформації особистості.

6. Емоційне вигорання як вид неспецифічної професійної деформації.

7. Профілактичні та корекційні заходи щодо професійних деструкцій.

Основні та допоміжні інформаційні джерела

- **основні:** [2,3]
- **додаткові:** [8,11,12]
- **інформаційні ресурси:** [14,15]

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	<p>Тема 1. Методологічні засади професіогенезу. Завдання: 1. Підготувати доповідь за темою: «Психологічні особливості взаємодії особистості і професії».</p>	Доповідь
2.	<p>Тема 2. Теоретико-методологічні концепції вивчення професіогенезу. Завдання: 1. Здійсніть порівняльний аналіз основних концепцій та підходів до розкриття змісту професіогенезу особистості.</p>	Таблиця
3.	<p>Тема 3. Особистість фахівця як суб'єкта трудової діяльності. Завдання: 1. Складіть комплекс психодіагностичного інструментарію для визначення рівня професійної готовності особистості.</p>	Таблиця
4.	<p>Тема 4. Професійне самовизначення особистості. Завдання: 1. Підготуйте доповідь за темою: «Вікові особливості професійного становлення і розвитку особистості».</p>	Доповідь
5.	<p>Тема 6. Індивідуальний ресурс професійного розвитку особистості. Завдання: 1. Підготуйте доповідь за темою: «Конфлікти професійного самовизначення».</p>	Доповідь
6.	<p>Тема 6. Суперечливі тенденції в професійному розвитку особистості Завдання: 1. Складіть програму з попередження синдрому професійного вигорання у фахівців соціономічних професій.</p>	Презентація

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Доповіді, презентації студентів на практичних, лабораторних заняттях, виконання ІНДЗ, МКР.

Використання методів самостійної роботи студентів по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, конспектування першоджерел, ведення психологічних термінологічних словників.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Форма підсумкового контролю – залік

Питання до заліку

1. Поняття професіогенезу.
2. Поняття професійної діяльності. Психологічна інтерпретація професії.
3. Професія як система соціальних відношень між людьми у трудовій діяльності.
4. Трудовий пост та професія. Праця і професія в психології.
5. Психологічна класифікація професій.
6. Сутність професійного самовизначення.
7. Професіоналізація і професійний розвиток особистості.
8. Особливості взаємодії особистісного та професійного становлення на різних етапах життєвого шляху.
9. Особистісний та професійний розвиток.
10. Основні етапи розвитку особистості як суб'єкта професійної праці. Конфлікти професійного самовизначення.
11. Цілі і методи вивчення структури суб'єкта професійної діяльності.
12. Людина і її професійна доля: образ життя, професійний життєвий шлях, світогляд, психологічні регулятори його активності.
13. Критерії і методи діагностики рівня їх сформованості.
14. Психічні регулятори професійної праці людини.
15. Індивідуальний стиль діяльності як системно-утворююча функція інтегральної індивідуальності.
16. Феноменологія індивідуальних стилів. Індивідуальний стиль діяльності як засіб професійної адаптації людини.
17. Діагностика рівня професійної готовності людини.
18. Професійна кар'єра.
19. Стадії кар'єри.
20. Типи професійної кар'єри. Критерії успішної кар'єри.
21. Особливості і бар'єри професійного розвитку особистості.
22. Чинники професійного розвитку особистості.
23. Професіоналізм як результат реалізації та розвитку ресурсів людини в професійній

діяльності.

24. Індивідуальний ресурс професійного розвитку як системна якість особистості.
25. Професіоналізм та професійна компетентність.
26. Рівні професіоналізму. Види компетентності.
27. Професійно важливі якості.
28. Загальні підходи до проблеми професійної успішності.
29. Оцінка індивідуального професіоналізму.
30. Професіоналізм спеціаліста та надійність професійної діяльності. Підвищення ефективності діяльності як індикатор професійного росту. Феноменологія криз розвитку.
31. Психологічна діагностика особливостей професійного становлення і розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу у вищій школі.
32. Визначення кар'єрних орієнтацій (методика Е. Шейна).
33. Дослідження індивідуальних особливостей особистості, пов'язаних з успішною кар'єрою.
34. Визначення гендерних особливостей працівників як чинників їх професійної кар'єри.
35. Методи дослідження організаційних факторів, що зумовлюють професійний розвиток.
36. Кризи професіоналізації. Типологія криз.
37. Чинники, що детермінують кризи професійного розвитку. Перфекціонізм, трудоголізм та лінощі.
38. Поняття професійної деформації.
39. Причини та психічні механізми появи професійної деформації особистості.
40. Емоційне вигорання як вид неспецифічної професійної деформації. Профілактичні та корекційні заходи щодо професійних деструкцій.
41. Психологічні технології підготовки до конструктивного подолання криз в професійному становленні і розвитку.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	E: 60 – 69 б.

Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість робіт	Разом
Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	2	10	20
Робота на практичному (семінарському, лабораторному) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	5	10	50
ІНДЗ (Творче завдання)	10	1	10
Модульна контрольна робота	10	2	20
Залік			100
Максимальна кількість балів - 100			

VI. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 90 год., із них 18 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття, 56 год. –самостійна робота.

Модулі	I модуль							II модуль						
Лекції	2	2	5					3	3	3				
Дати														
Теоретичні розділи	Змістовий модуль 1. Професіогенез як галузь психологічної науки.							Змістовий модуль 2. Психологія професійного становлення суб'єкта практичної діяльності						
Теми лекцій	Тема 1. Методологічні засади професіогенезу		Тема 2. Теоретико-методологічні концепції вивчення професіогенезу.		Тема 3. Особистість фахівця як суб'єкта трудової діяльності.			Тема 4. Професійне самовизначення особистості.		Тема 5. Індивідуальний ресурс професійного розвитку особистості		Тема 6. Суперечливі тенденції в професійному розвитку особистості		
Самостійна робота								ІНДЗ						
Поточний контроль	МКР № 1							МКР № 2						
Підсумковий контроль	залік													

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Кириченко В.В. Психологічні основи професійної адаптації та вибору професії : навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 110 с.
2. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2012. 200 с.
3. Становских З.Л. Психологія професійної кризи дорослих: Монографія. Київ: Освіта України, 2010. 330 с.
4. Столярчук О.А. Психологія становлення особистості фахівця в умовах різновекторності універсуму : монографія. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2018. 294 с.
5. Osipov S.H. Convergence in theories of career choice and development: review and prospect. *Journal of Vocational Behavior*. 1990, № 3, p. 340-356.
6. Super D. E. A life-span, life-space approach to career development // *Journal of Vocational Behavior*. 1980. Vol. 16. P. 282-298.
7. Super D. E. Assessment in career guidance: Toward truly developmental counseling // *The Personnel and Guidance Journal*. 1983. Vol. 61. P. 555–562.

Допоміжні

8. Арефнія С.В. Психологічні засоби профілактики та корекції професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади: дис... канд. психол. наук: 19.00.10. Навчально-науковий інститут Університету «КРОК». К., 2018. 249 с.
9. Микитюк Г.Ю. Сутність, основні види та функції професійної кар'єри особистості. // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2016. Т.1. № 6. С. 68-72.
10. Побудова кар'єри : навч.-метод. посіб. / О.В. Мельник, О.Л. Морін, Л.А. Гуцан, І.І. Ткачук, О.М. Пархоменко, З.В. Охріменко, Т.С. Попова, М.В. Лузан; за ред. О.В. Мельника. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 172 с.
11. Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери: методичні рекомендації / за заг. ред. М.Л. Авраменка. Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів. Л., 2008. 53 с.
12. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки, Т.В. Зайчикової. Київ, 2006. 365 с.
13. Цільмак О.М. Професіогенез компетентності фахівців кримінальної міліції: теорія та практика: монографія. Одеса: ОДУВС, 2011. 432 с.

Інформаційні ресурси:

- 14.Говорун Т. Професійна освіта та кар'єра в прикладних соціально-психологічних дослідженнях. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 6 (14). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/8548/1/218-640-1-PB.pdf>
- 15.Горенко М. Теоретичний аналіз сутності професійної кар'єри: психологічний аспект. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/6769>
- 16.Wrobel K., Raskin P., Maranzano V. Career Stage Theory. URL: <https://sites.google.com/site/edlp335tamarbouchard/career-stage-theory> (дата звернення: 27.10.2020).